

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas	Katedra
Kultūrinė antropologija ir medicina 9 kreditai (240 val.)	Medicina (06 B) Visuomenės sveikata (09 B) Odontologija (07 B) Fizinė antropologija (B 460)	Medicinos	Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedra
Studijų būdas	Kreditų (valandų) skaičius	Studijų būdas	Kreditų (valandų) skaičius
Paskaitos	-	Seminarai	1 kreditas (27 val.)
Konsultacijos	1 kreditas (27 val.)	Individualus darbas	4 kreditai (186 val.)

Dalyko anotacija:

Dalyko tikslas. Ligų terapija bei prevencija yra kultūrinis / socialinis aktas, reikalaujantis iš mediko platesnio žinių spektro (pvz., paciento bendruomeninio/individualaus elgesio normų, religinių kanonų ir pan. išmanymo). Todėl kyla objektyvi būtinybė pateikti tarpdisciplininį, bet tuo pačiu metu pernelyg neišplėstą ir aiškiai koncentruotą kursą, orientuotą į kultūrinius bei socialinius medicinos aspektus. Numatomu dėstyti kursu yra siekiama: supažindinti studentus su kultūrinių ir socialinių medicinos studijų ištakomis ir raida; apžvelgti pagrindinius šio srities teorinius bei metodologinius bruožus, atskleisti specifiką.

Tematika. Kultūrinė medicinos antropologija: objektas, pagrindinės sąvokos. Kultūriniai ir socialiniai žmonių sveikatos ir medicininių sistemų tyrimai: problema, objektas, sąvokos, tyrimo būdai: kokybiniai ir kiekybiniai tyrimo metodai įvertinant ligą, negalią bei jų biologinį ir kultūrinį kontekstą. Humanitarinių ir socialinių mokslų modeliai: pagrindinių metodologijų pristatymas ir kritika. Medicinos santykis su gretimomis mokslų šakomis: medicinos, etnologijos, kultūrinės antropologijos ir sociologijos santykio problema. Humanitariniai ir socialiniai tyrimų metodai: santykio su tikslųjų mokslų metodais aptarimas. Medicininės antropologijos požūriai: etnomedicininis, biomedicininis, ekologinis, kritinis ir taikomasis. Antropologinė amžiaus kaip biologinių procesų ir socialinės aplinkos sąveikos išraiška. Kultūrinis antropologinis gimimo kontekstas. Kultūros antropologinis vaikystės kontekstas: vaikystės koncepcijos antropologijoje. Paauglyslės, brandos, senatvės koncepcijos; jų biologiniai, psichologiniai ir socialiniai komponentai. Medicininė antropologija ir bioetika: gyvenimo krizių institucionalizacija; sociokultūrinis gimimo, senatvės, mirties suvokimas lyginamuoju ir diachroniniu aspektais (medžiotųjų-rinkėjų, ankstyvųjų žemdirbių, ankstyvosios urbanizacijos, industrinėse visuomenėse); naujųjų biotechnologijų antropologija. Ligų etiologijos ir klasifikacijos modeliai: kultūrinė, istorinė ir visuomeninė įvairovė. Problematikos spektras: ligos ir susirgimo konceptualizavimas, sergančiojo ir gydančiojo, sergančiojo ir aplinkos santykiai. Sveikata ir gydymas kaip viena iš bendrųjų žmogaus patirties kategorijų (kaip žmogaus biologijos ir kultūrinės įvairovės kontekstų visuma). Kūno suvokimas: kultūrinė ir visuomeninė įvairovė. Sveikatos, grožio ir higienos suvokimas: kultūrinė, istorinė ir visuomeninė įvairovė. Mirties samprata: kultūrinė, istorinė ir visuomeninė įvairovė. Santykių „gydytojas-pacientas“ modeliai: kultūrinė ir visuomeninė įvairovė. Siuolaikinės vakarietiškos medicinos ištakos ir gimimas („žmogus – mašina“: mechanistinio modelio aptarimas; „žmogus – gyvūnas“: darvinistinio modelio aptarimas). Alternatyvioji ir papildančioji medicina, jos apraiškos ir vieta šiuolaikinėje visuomenėje. Žmogaus lytiškumas ir jo raiška skirtingose kultūrose. Šiuolaikinė psichiatrija: beprotybės sampratos ištakos ir raida; sovietinė patirtis bei paveldas Lietuvoje. Medicininės minties deviacijos: tarp pozityvistinės tradicijos ir

postmodernizmo. Kritinė šiuolaikinės medicinos paradigma. Alternatyvi medicina Lietuvoje: tyrimų apžvalga ir analizė. Individo samprata medicinos moksle: biologinis vienetas ar asmenybė?

Rekomenduojama literatūra:

1. Witeska-Młynarczyk A. Critical Medical Anthropology--a voice for just and equitable healthcare. *Ann Agric Environ Med.* 2015;22(2):385-9. doi: 10.5604/12321966.1152099.
2. Diogo R., Smith Ch.M., and Ziermann J.M. Evolutionary Developmental Pathology and Anthropology: A New Field Linking Development, Comparative Anatomy, Human Evolution, Morphological Variations and Defects, and Medicine. *DEVELOPMENTAL DYNAMICS* 244:1357-1374, 2015. DOI: 10.1002/DVDY.24336
3. *Public Anthropology in a Borderless World.* Edited by Sam Beck and Carl A. Maida, 2015. ISBN 978-1-78238-730-5.
4. *Anthropology & Philosophy: Dialogues on Trust and Hope.* Edited by Sune Lissberg, Esther Oluffa Pedersen and Anne Line Dalsgård, 2015. ISBN 978-1-78238-556-1.
5. *Being Human, Being Migrant. Senses of Self and Well-Being.* Edited by Anne Sigfrid Grønseth, 2016. ISBN 978-1-78238-045-0.
6. Brown P.J. (edited by Svea Closser). *Understanding and Applying Medical Anthropology.* 2016, USA. ISBN10 1629582913.
7. Holsbach Beltrame M., Meagan A. Rubel, Sarah A. Tishkoff. Inferences of African evolutionary history from genomic data. *Current Opinion in Genetics&Development* 2016, 41:159-166.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.gde.2016.10.002>
8. Tobert N. *Cultural Perspectives on Mental Wellbeing: Spiritual Interpretations of Symptoms in Medical Practice.* 2016, London. ISBN10 1785920847.
9. Society for Medical Anthropology: <http://www.medanthro.net/>

Konsultuojantys dėstytojai ir jų publikacijos:

- 1. Rimantas Jankauskas (prof.dr. HP):**
 1. Morrow J. J., Larsen A. S., Piombino-Mascali D., **Jankauskas R.**, Kozakaitė J., Araujo A., Fundação O. C., Reinhard K. J. Taphonomic considerations of a whipworm infection in a mummy from the Dominican Church of the Holy Spirit, Vilnius, Lithuania // *International journal of paleopathology* – 2014, vol. 7, p. 83-87.
 2. Piombino-Mascali D., **Jankauskas R.**, Tamošiūnas A. E. Valančius R., Thomson R. C., Panzer S. Atherosclerosis in mummified human remains from Vilnius, Lithuania (18th-19th centuries AD): a computed tomographic investigation // *American journal of human biology* – 2014, vol. 26 (5), p. 676-681.
 3. Piombino-Mascali D., McKnight L., **Jankauskas R.** Ancient Egyptians in Lithuania: a scientific study of the Egyptian mummies at the National museum of Lithuania and the MK Čiurlionis national museum of art // *Papers on anthropology* – 2014, vol. 23, p. 218-228.
 4. Piombino-Mascali D., **Jankauskas R.**, Snitkuvienė A., Rutkauskas T., Sutherland M. L. Radiological and archaeological investigation of a mummy from Roman Egypt curated in the National Museum of Lithuania // *Anthropologischer Anzeiger* – 2016, vol. 73 (1), p. 69-79.
- 2. Janina Tutkuvienė (prof. dr. HP):**
 1. **Tutkuvienė J.** Actual body frame and body size self-perception in adolescent Lithuanian girls. *Acta medica Lituanica.* 2001. Suppl. 8. P. 32-38.
 2. **Tutkuvienė J.** Trends bezüglich Body Mass Index, Selbstwertgefühl und

	<p>Körperzufriedenheit anhand einer Stichprobe litauischer Teenager. Kinderwelten: Anthropologie – Geschichte – Kulturvergleich (Hg. W. A. Kurt und A. Kemkes-Grottenthaler). Böhlau Verlag: Köln – Weimer – Wien, 2002.– S. 436-446.</p> <p>3. Tutkuvienė J. Sex and gender differences in secular trend of body size and frame indices of Lithuanians. Anthropologischer Anzeiger. ISSN 0003-5548. 2005, 63: 29-44. (ISI Master Journal list)</p> <p>4. Nohrden D., Cattaneo C., Gabriel P., Ohlrogge S., Poppa P., Schmitt R., Tutkuvienė J., Rizgeliėnė R., Ratnayake M., Obertova Z., Ritz-Timme S. Recruitment of Underage Test Persons: Motivators and Barriers in an Anthropological EU-Survey on a sensitive topic. Anthropologischer Anzeiger. ISSN 0003-5548. 2010, 68(1): 101-109. (ISI Web of Science)</p> <p>5. Tutkuviene J. Body image and body size during puberty. AUXOLOGY: Studying Human Growth and Development (ed. Hermanussen M.). 2013; 66-67. Schweizerbart Science Publishers. ISBN 978-510-65278-5.</p> <p>6. Ratnayake M., Obertova Z., Dose M., Gabriel P., Bröker H.M., Brauckmann M., Barkus A., Rizgeliėnė R., Tutkuvienė J., Ritz-Timme S., Marasciuolo L., Gibelli D., Cattaneo C. The juvenile face as a suitable age indicator in child pornography cases: a pilot study on the reliability of automated and visual estimation approaches. International Journal of Legal Medicine. ISSN 0937-9827. 2014, 128(5): 803-808. (ISI Web of Science)</p> <p>7. Araminaitė V., Žalgevičienė V., Šimkūnaitė-Rizgeliėnė R., Stukas R., Kaminskas A., Tutkuvienė J. Maternal caloric restriction prior to pregnancy increases the body weight of the second-generation male offspring and shortens their longevity in rats. The Tohoku journal of experimental medicine. ISSN 0040-8727. 2014, 234(1): 41-50. (ISI Web of Science)</p>
<p>3.</p>	<p><u>Laura Nedzinskienė (doc. dr.):</u></p> <p>1. Narkauskaitė L., Juozulynas A, Mackiewicz, Z, Šurkienė G, Prapiestis J. The prevalence of psychotropic substance use and its influencing factors in Lithuanian penitentiaries. Medical science monitor. 2007, vol. 13, no. 3. ISSN 1234-1010.</p> <p>2. Narkauskaite L., Juozulynas A, Mackiewicz Z, Venalis A, Utkuviene J. Prevalence of psychoactive substances use in Lithuanian women’s prison revisited after 5 years. Medical science monitor. 2010, vol. 16, no. 10. ISSN 1234-1010.</p> <p>3. Mikaliukstiene A, Juozulynas A, Narkauskaite L., Zagminas K, Salyga J, Stukas R. Quality of life relation to social and disease factors in patients with type 2 diabetes in Lithuania. Medical science monitor. 2013, vol. 19, no. 10. e-ISSN 1643-3750.</p> <p>4. Mikaliukstiene A, Zagminas K, Juozulynas A, Narkauskaite L., Salyga J, Jankauskienė K, Stukas R, Šurkienė G. Prevalence and determinants of anxiety and depression symptoms in patients with type 2 diabetes in Lithuania. Medical science monitor. ISSN 1234-1010. 2014, vol. 20, no 1.</p>

Vilniaus universiteto Medicinos, Odontologijos ir Visuomenės sveikatos kryptių mokslo doktorantūros komitetų ir Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslo komiteto teikimu patvirtinta Medicinos fakulteto Taryboje 2016-10-18 d. protokolo Nr. (1.1.)-150000-TP-7(618).

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Dekanas Prof. (HP) dr. Algirdas Utkus: